

Etikkort 1

Ska äldre kvinna få hjälp av manlig personal mot sin vilja?

Signe har beviljats hjälp av hemtjänsten med bland annat att komma igång på morgonen, samt hjälp med mat och inköp. Rigmor är det vårdbiträde som oftast går hem till Signe. De har en förtroendefull relation. Johan har vid några tillfällen varit hemma hos Signe och hjälpt henne med framför allt att handla.

En dag när Rigmor är sjuk tillfrågas Johan om han kan gå hem och hjälpa Signe. Han har dagen innan varit och handlat åt henne och det fungerade bra, men han har aldrig hjälpt henne med morgonbestyren. Johan får med sig nyckel till Signe som har svårt att ta sig upp ur sängen och öppna dörren. När Johan kommer in hos Signe ligger hon och sover. Johan ropar hennes namn och hon vaknar förvirrad. Hon frågar vem Johan är och han förklarar att han var hos henne i går. Signe frågar efter Rigmor och bli mer och mer upprörd. Johan känner sig som en inkräktare. Johan förklarar att han är där för att hjälpa henne med frukosten. Signe säger upprört att hon inte vill ha någon hjälp av en man på morgonen och att hon har talat om det för hemtjänstpersonalen. Signe säger: "Jag behöver ingen hjälp, jag klarar mig själv. Varför kom inte Rigmor? Du kan gå nu".

Johan föreslår att han ska gå ut i köket och koka gröt medan Signe tar på sig morgonrocken. Sedan kan hon komma ut i köket och äta. Signe vill dock inte veta av någon frukost och säger att hon kanske kan få hjälp av sin systerdotter. Johan går då därifrån. Han diskuterar situationen med sin chef.

Personalens etiska dilemma

Johan upplevde situationen som besvärlig och ville gå därifrån samtidigt som han inte ville lämna Signe utan hjälp. Är det rimligt att äldre kvinnor, mot sin vilja, ska behöva få hjälp av manlig personal med att komma upp på morgonen, tvätta sig och klä på sig?

Frågor att diskutera

1. Din/gruppens syn på det etiska dilemma?
2. Vänd på frågeställningen och tänk att Signe är en man som heter Sigvard och Johan en kvinna som heter Johanna? Förändras det etiska dilemma då?

Juridiska utgångspunkter

I SoL sägs att verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet (portalparagrafen). Men en avvägning måste ofta göras mellan den enskildes önskemål och myndighetens bedömning av behovet.

Etikrådets slutsats (år 2008)

Johan respekterade Signes självbestämmanderätt när han gick därifrån. I sitt hem har hon rätt att bestämma vem som ska vara där. Man kan inte tvinga på Signe en omsorg som hon blir upprörd över och känner som integritetskränkande.

Vissa moment i omsorgen kan vara mer eller mindre känsliga för brukaren; morgonbestyren kan vara ett sådant moment. Det är rimligt att Signe får välja ett kvinnligt vårdbiträde som hjälper henne på mornarna. Hennes önskemål bör kännas till av hela personalgruppen. Genom att skapa rutiner för brukarnas önskemål om hur de vill ha servicen och omsorgen utformad, kan man undvika situationer som är besvärande både för den enskilde brukaren och för den som ska ge omsorgen.

Socialstyrelsens allmänna råd om värdegrunden (år 2012)

I allmänna råden står under *värdigt liv* och värdeorden *privatliv och integritet*:

- *Personalen arbetar på ett sätt som säkerställer att den äldre personen själv får bestämma om den kroppsliga omsorgen, t.ex. av- och påklädning och toalettbesök.*